

МАРИЈА РАДУЛОВИЋ, 1978-
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК: 027.022-053.6:028(497.11)
"2013"
ID: 211950092

ТИНЕЈДЕРИ И БИБЛИОТЕКА

Младосћ, то је богајство и краљевање; то је чар телесне лејоше и духовне свежине; лејоша физичке снаге; бесконачности надања; раскош у илановима од којих је сваки отроман и безмеран, и од којих сваки изледа веровашан и кад је немоућ. Младосћ, то су радости пречешће и пренајле; сви избори ојшимизма ошворени; а сан шављен изнад истине, и љубав изнад живоша.

Јован Дучић

Сажетак: Рад показује какав је однос тинејдера, корисника Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку, према библиотеци, књизи¹ и читању уопште уз посебан осврт на потребе, афинитете и предлоге које има ова специфична група корисника. Емпиријска основа рада је анкета која је спроведена током 2013. године у свим чачанским средњим школама. Испитано је преко 800 ученика другог и трећег разреда. Анкета је била анонимна и добровољна. Добијени резултати приказани су у табелама и прапраћени коментарима. Рад одговара на питање зашто тинејдери све ређе користе класичне библиотечке услуге и шта је последица таквог односа. Такође, приказане су активности чачанске Библиотеке током 2013. године у раду са младима, као и кораци које ће Библиотека предузети у циљу повећања броја корисника међу тинејдерском популацијом.

Кључне речи: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак, тинејдери, анкета, програми за младе.

¹ „Књигу“ у овом контексту треба схватити као симбол извора информација, било у папирном, било у електронском облику.

Јавне библиотеке² су од свог оснивања до данас темељи културе и информациони потенцијал сваке земље, као стожери писмености, образовања, непрекидног и свеобухватног приступа информацијама. Мењајући се и ослухскујући потребе својих корисника библиотеке су постале покретачка снага за учење, основа и подршка за истраживање, креативност, али и забаву. Тако је било, а због потреба и интереса будућег времена и уз пуно поверење друштвене заједнице, тако ће и бити. *Однос друштва према библиотекама треба да буде окренути будућности, а не само прошлости и културној традицији,*³ јер је књига у свим временима и срединама препозната као културна потреба човека. Уз књигу се одраста, сазрева, учи, радује, живи и умире. Она је неодојиви део цивилизацијског развоја. Данас, на почетку 21. века, чини се да књига и читање губе битку са другачијим садржајима и активностима које нуди савремено информатичко доба (интернет, друштвене мреже,⁴ паметни телефони⁵), што је нарочито изражено међу најосетљивијом групом корисника - тинејџерима.

Свака јавна библиотека у свом чланству има и тинејџере,⁶ који губе читалачке навике управо у узрасту од 13 до 18 година. Библиотекари који раде са младима имају важну улогу и обавезу, али и професионални изазов, да

² „Јавна библиотека је организација коју оснива, подржава и финансира заједница, било преко локалних, регионалних или државних органа управе, или кроз друге начине друштвеног организовања заједнице. Она обезбеђује приступ знању, информацијама и производима људског духа, путем различитих извора и услуга, и подједнако је доступна свим припадницима заједнице, без обзира на расу, националност, старосно доба, пол, веру, језик, инвалидност, економски и радни статус и образовни ниво“ (*IFLA/UNESCO смернице за развој јавних библиотека*, Народна библиотека Србије, Библиотека града Београда, Београд, 2005, стр. 9).

³ Жељко Вучковић, *Јавне библиотеке и јавно знање*, Библиотека Матице српске, Нови Сад, 2003, стр. 55.

⁴ Према резултатима истраживања о употреби информационо-комуникационих технологија које је објавио Републички завод за статистику Републике Србије 2012. године, чак 92% популације од 16 до 24 године која има интернет, има налог на друштвеним мрежама (http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/78/87/Saopstenje_2012.pdf).

⁵ Паметни телефон (енгл. *smartphone*) је врхунски мобилни телефон са екраном на додир високе резолуције. Служи као интернет браузер који може приступити и исправно приказати стандардне интернет странице, а не само оне прилагођене за мобилне уређаје. Има камеру, GPS навигацију, Wi-Fi и мобилни широкопојасни приступ. (http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%84%D0%BE%D0%BD).

⁶ Тинејџер (енгл. *teenager*) је енглески назив за особу у фази адолесценције која се у савременим психолошким концепцијама схвата као специфична фаза у развоју личности, праћена изразито бурним психичким, емоционалним и моралним кризама које су присутне да би стимулисале развој и без којих не би било релевантних промена.

овој осетљивој групи приступе с пажњом, пружи подршку и посебан подстицај. Евидентно је да одрасли (библиотекари и сви други на које су млади ослоњени - родитељи, професори итд.) јесу кључни фактор у трајном повезивању младих са библиотеком, али *да ли они то желе?*

Проблем нечитања код тинејдера, тј. „читања само када се мора“ и смањен број посета јавним библиотекама је глобалан проблем који скреће пажњу стручне јавности на свим нивоима. Предлоге како и на који начин јавна библиотека треба да делује на ову корисничку групу и са којим стручним и друштвеним циљевима, дала је IFLA у својим *Смерницама за библиотечке услуге за младе*.⁷ Стручњаци у области библиотекарства креирају заједничка документа, организују семинаре и стручне скупове. Посленицима у раду са младима је на овај начин предочена њихова друштвено одговорна позиција, циљеви и задаци, али и примери добре праксе. Стручњаци се слажу у једном, да овој категорији корисника треба изаћи у сусрет поштујући њихова посебна интересовања и жеље. *Млади људи, између дејиништва и зрелој доба, развијају се као појединци, чланови друштва са социјалном културом. Јавне библиотеке морају да схвате њихове потребе и да обезбеде услуге којима ће их задовољити. Треба обезбедити грађу, укључујући електронским изворима информација, која одражава њихова интересовања и културу... на пример популарне романе, књижевне и телевизијске серијале, музику, видео траке, тинејџерске часописе, посере, рачунарске игре, стриймове и цртане серијале. Важно је да се придобију за сарадњу млади људи који ће помоћи библиотеци да изабере грађу која одговара њиховим интересовањима. У већим библиотекама таква грађа, уз одговарајући намештај, може бити посебан одељак библиотеке. То ће помоћи младима да превазиђу осећање одуђености од библиотеке које није неуобичајено у овој старосној групи*.⁸ *Признајући тинејџере као значајне муштерије данас, библиотеке обезбеђују њихову посету као одраслих сушра*.⁹

⁷ Ово упутство садржи и филозофске и практичне идеје које би побољшале успех библиотеке при изласку у сусрет образовним, информационим, културалним, као и потребама за слободним временом младих. (<http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf>) .

⁸ IFLA/UNESCO *смернице за развој јавних библиотека*, Народна библиотека Србије и Библиотека града Београда, Београд, 2005, стр. 26.

⁹ Кимберли Болан Тејни, *Просјори за тинејџере*, Филолошки факултет, Београд, 2009, стр. XI.

Тинејџери и дигитална цивилизација

Зашто тинејџери све мање користе класичне библиотеке услуге¹⁰ и шта је узрок и последица тога? На који начин информационе технологије 21. века утичу на њихове читалачке навике?¹¹

Поред тога што су највише под ударом технолошких иновација данас, тинејџери су принуђени да балансирају између литературе за децу и литературе за одрасле, између два одељења (позајмног и дечјег), између детињства и зрелости. Чињеницу да Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ не располаже простором специјално опремљеним по мери тинејџера¹², нема физички одвојен фонд, па чак ниједан кутак посвећен тој узрасној групи, не треба пренебрегнути у анализи тренутног стања, али ипак се чини да то није једини, нити пресудни фактор. Када говоримо о паду коришћења услуга библиотеке (у класичном смислу), игноришемо један од основних узрока. Утицај компјутера и интернета на младе толико је интензиван да поједини аутори читаве генерације сврставају под заједнички именитељ - гугл (дигитална) генерација. Млади су се радикално променили и нису више заинтересовани за традиционалне услуге библиотеке. Ширење дигиталне технологије у последњим деценијама 20. века је основни узрок. Млади о којима сада говоримо представљају прву генерацију која је одрасла окружена рачунарима, видеоиграма, дигиталним музичким плејерима, интернетом, видео камерама, мобилним телефонима и свим осталим дигиталним апаратима и играчкама. Научили су да мисле другачије и брже. Навикли су да добију информацију врло брзо, да имају библиотеке на својим лаптоповима, да уче кроз игру, а функционишу најбоље кад су *умрежени*.¹³ Последице свега тога су видљиве у анализи анкете која следи.

Анкета

У Србији се број читалаца већ годинама смањује. Свега 5% становништва има чланску карту неке јавне библиотеке.¹⁴ Колики удео у томе имају средњошколци? *Истраживање 'Шта читају средњошколци' које је реализовао*

¹⁰ Коришћење књижног фонда, лисног каталога итд.

¹¹ Ово се чини као кључно питање проблема нечитања код тинејџера (прим. аутора).

¹² Библиотека у Чачку је матична библиотека за Моравички округ, али и даље нема своју зграду нити могућност проширења. У таквим околностима било је немогуће направити тинејџерски кутак.

¹³ <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.

¹⁴ http://www.ffuis.edu.ba/media/publikacije/radovi/2011/03/28/radovi_11_knjiga_1.pdf.

Вељко Брборић,¹⁵ показује да је у првом разреду средње школе, од 407 анкетираних ученика из пет гимназија (у Београду, Новом Саду, Земуну, Пожаревцу и Нишу), од седам обавезних књига из лектире СВЕ прочитало само троје ученика.¹⁶ Евидентно је да је читање у кризи, поготово читање из задовољства.

Средњошколци у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“

Чачанска Библиотека је по питању простора већ годинама на самом зачељу међу матичним библиотекама у Србији. Мали и неадекватан простор је одавно камен спотицања у раду ове установе на свим нивоима,¹⁷ а нарочито у раду са младима. Пошто функционише у две зграде на само 669 m², Библиотека не може да прати савремене тенденције у струци нити потребе тинејџ корисника. Библиотекари улажу велики напор како би ублажили ово стање, довијају се и сналазе на разне начине, али последице тога су ипак очигледне.

У прошлој школској години (2013/2014) на територији града Чачка средњу школу је похађао 5201 ученик. Њих 16% је учлањено у Градску библиотеку „Владислав Петковић Дис“. Ова 832 средњошколца од првог до четвртог разреда¹⁸ чине 13.42% свих корисника чачанске Библиотеке. Према подацима добијеним из СОBISS исписа у току прошле, 2013. године ова категорија чланова имала је 16.270 трансакција (све активности у Библиотеци). Када дођу у Библиотеку, а то у просеку чине 20 пута годишње или једном до два пута месечно, средњошколци позајмљују углавном дела из књижевности (лектиру) и то у 93% случаја. Ови подаци показују да је међу средњошколцима правих љубитеља књиге све мање, и да је читање из године у годину све више маргинализовано. Зашто је тако, шта и колико тинејџери у Чачку читају, какав је њихов однос према Библиотеци и читању уопште сазнали смо истраживањем, тј. анкетом у писаном облику на случајном узорку.¹⁹ Анкети-

¹⁵ Вељко Брборић, професор на Филолошком факултету у Београду и председник Друштва за српски језик и књижевност Србије.

¹⁶ Жељко Вучковић, Нада Тодоров, *Култура читања у времену интјернета*, Народна библиотека Др Ђорђе Натошевић, Инђија, 2010, стр 105.

¹⁷ Библиотека има звучне књиге (издања *Службеној тласника*) мада не може да обогати свој фонд због малог простора.

¹⁸ Овај број се може сматрати просечним за последњих пет година (2009. године уписано је 746 ученика средњих школа, 2010. њих 900, 2011. 862, док је 2012. у Библиотеку уписано 1130 средњошколаца).

¹⁹ Међу више од 800 анкетираних ученика, анализирано је 345 (око 40%), при чему се водило рачуна да ученици свих школа буду заступљени. На овај начин поштована је и полна расподела.

рано је преко 800 ученика другог и трећег разреда чачанских средњих школа.²⁰ У истраживању је учествовало осам одељења Гимназије, по шест одељења Економске и Медицинске школе, по четири одељења Техничке и Прехрамбено-угоститељске школе и једно одељење Машинско-саобраћајне школе (уметнички смер). Пошто је циљ анкетирања био анализа читалачких навика тинејџера (13-19 година), усвојена старост испитаника била је 16-18 година. На овај начин је изузета пристрасна оцена. Наиме, ученици узраста 13-15 година и даље похађају основну школу или су на самом почетку средњошколског образовања, што ремети устаљеност читалачких навика и умањује репрезентативно искуство испитаника. С друге стране, постоји вероватноћа да се ученици који имају 19 година припремају за пријемне испите, што може утицати на другачији модел понашања.

Као репрезентативан узорак за анализу усвојено је 345 анкетираних (што чини преко 40%). С овим у складу, анализирани су резултати анкете коју је попунило 137 особа мушког пола (40%) и 208 особа женског пола (60%).

Од укупно 13 питања, девет је било тзв. *затвореног* типа, а четири *отвореног* (са могућношћу дописивања одговора). Попуњавање упитника било је анонимно и добровољно.

Циљ овог анкетирања тинејџера био је давање одговора на следећа питања:

1. Како ова специфична узрасна група доживљава феномен читања?
2. Колики је утицај породице, вршњака, медија и Библиотеке на стварање навике и стицање потребе за читањем?
3. Какве су читалачке навике, потребе и жеље тинејџера, корисника Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку?

Како ова специфична група доживљава феномен читања?

Питањем *Колико често посећујеш Библиотеку?* тинејџери се групишу према навици да посећују Библиотеку, било да траже књигу коју су у обавези да прочитају (лектира), или из личних интересовања и испуњења слободног времена. Резултати добијени анкетом (приказани у Табели 1) указују на веома малу посећеност Библиотеке - преко половине испитаних ученика улази само када мора, а остали то чине најчешће једном месечно.

²⁰ У Чачку постоји шест средњих школа.

Табела 1: *Колико често посећујеш Библиотеку?*

Колико често посећујеш Библиотеку?	Процент испитаника (%)
Једном недељно	7
Једном месечно	35
Једном годишње	4
Само кад морам	54

Питање *Због чега користиш услуге Библиотеке?* (могуће је заокружити више одговора) разврстава кориснике по мотиву посете Библиотеци. Готово 70% испитаних користи библиотечке услуге искључиво због лектире, док око 35% због ваннаставне литературе. Занемарљив број анкетираних Библиотеку посећује због часописа²¹ или приступа интернету²² (Табела 2).

Табела 2: *Због чега користиш услуге Библиотеке?*

Због чега користиш услуге Библиотеке?	Процент испитаника (%)
Искључиво због лектире	67
Због књига које читам у слободно време	37
Због часописа	1
Због интернета	1
Остало	6

Следеће питање се бави читалачким навикама испитаника, и гласи - *Колико често чистиш књиге?* Преко 60% испитаника чита само када мора, или

²¹ Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, због недостатка депоа и веома скученог простора којим располаже, у својим фондовима има скроман избор популарних часописа за тин генерацију. Након објављивања резултата анкете остаје да се нађе компромисно решење и да се набавна политика куће усклади са потребама младих читалаца.

²² Интернет клуб чачанске Библиотеке поседује два рачунара. Утисак је да би ову услугу средњошколци, који имају сопствене преносне рачунаре, таблете или паметне телефоне, много учесталије користили уколико би Библиотека дала слободан Wi-Fi приступ.

ретко, а скоро 40% сматра да често чита (Табела 3). Прво питање, које се односило на учесталост посете Библиотеци, показује да сличан проценат ученика (42%) посећује Библиотеку једном месечно или чешће. Због овога се може наслутити уска зависност између навике читања и навике посете Библиотеци.

Табела 3: *Колико често читаш књиге?*

Колико често читаш књиге?	Процент испитаника (%)
Само кад морам	25
Често	37
Ретко	35
Не читам	3

Питање *Колико (просечно) књига прочиташ у току месеца?* дало је следеће резултате: скоро 70% анкетираних прочита једну или не прочита ниједну књигу месечно, две књиге месечно чита 23% испитаних, три књиге 5%, а четири и више 3% (Табела 4).

Табела 4: *Колико (просечно) књига прочиташ у току месеца?*

Колико (просечно) књига прочиташ у току месеца?	Процент испитаника (%)
Ниједну или једну	69
Две	23
Три	5
Четири или више	3

Анализа ове групе питања доводи до закључка да просечан анкетирани средњошколац чита само када мора или ретко, у просеку ниједну или једну књигу месечно, а у Библиотеку улази такође само када мора, али не чешће од једном месечно. Из неког разлога очигледно је мимоилажење средњошколца и Библиотеке.

Утицај породице, вршњака, медија и Библиотеке на стварање навике читања

Ова група питања настоји да открије најбољи начин на који се на тинејдере може утицати да се „помире“ са Библиотеком. Резултати одговора на питање *Да ли се у твојој породици читају књиге?* показују да се у породицама 70% испитаника читају књиге, док 30% учесника анкете тврди да њихови чланови породице нису склони читању.

Следеће питање: *Чиме се руководиш при избору књиге?* односило се на разлоге који наводе тинејдере да се одреде за одређену књигу. Које млади верују при избору књиге? Одговори су могли бити вишеструки, а најзаступљенији су: интересантна тема (59%), наслов (42%) или препорука пријатеља (32%). Испитани тинејдери се ретко ослањају на медије (10%) и не верују много препоруци ауторитета (наставника, родитеља (9%) или библиотекара (3%)) (Табела 5). У сваком случају, више се ослањају на медије него на родитеље или библиотекарe. Због овога је неопходно да Библиотека направи први корак и обрати већу пажњу на препоруку књига путем медија. Тако би тинејдерима отворили нове видике, али и указали на постојање квалитетних наслова из области које их већ интересују.

Табела 5: *Чиме се руководиш при избору књиге?*

Чиме се руководиш при избору књиге?	Процент испитаника (%)
Заинтересује ме тема	59
Привуче ме наслов	42
Препоручи ми пријатељ	32
Препоручи ми наставник/родитељ	9
Препоручи ми библиотекар	3
Свиди ми се реклама у медијима	10
Не привлаче ме књиге	11

Читалачке навике и потребе тинејџера корисника чачанске Библиотеке

На основу одговора добијених на питање *На који начин долазиш до књиџе која ти је потребна?* (могуће је заокружити више одговора), закључује се да ученици када читају, у преко 60% случајева ће књиџу потражити у Библиотеци. Алтернативе су куповина или читање електронских издања нађених на интернету (Табела 6).

Табела 6: *На који начин долазиш до књиџе која ти је потребна?*

На који начин долазиш до књиџе која ти је потребна?	Процент испитаника (%)
Куповином	32
Позајмљујем из Библиотеке	64
“Скидам” са интернета	22

Питање *Да ли у Библиотеци можеш да нађеш књиџе које те занимају?* односило се на књиџне фондове и колико они задовољавају читалачка интересовања младих. Циљ је био да се установи да ли је проблем ниске посећености Библиотеци њен књиџни фонд. На постављено питање готово 70% испитаних (просечна вредност) је одговорило да повремено или често успева да нађе наслове који их интересују, док око 30% ретко или никада не успе да нађе тражени наслов. Ученици који долазе једном недељно у Библиотеку у 96% случајева тражени наслов нађу. Може се закључити да чачанска Библиотека има сасвим задовољавајући фонд, лако доступан, и да средњошколци уколико траже, лако и налазе књиџу која им је потребна (Табела 7).

Табела 7: *Расподела усјешности налажења књиџа у зависности од учешћалости посеђивања Библиотеке*

Да ли у библиотеци можеш да нађеш књиџе које те занимају?	Процент одговора (%)			
	Једном недељно	Једном месечно	Једном годишње	Само кад морам
Никада	0	3	14	12
Ретко	4	21	36	31
Повремено	32	39	21	38
Често	64	37	29	19

У наредном питању *Шта волиш да читааш?* испитаници су се одлучивали за најомиљенији жанр и могли су да заокруже више одговора. Теме које интересују овај узраст су најчешће: савремени романи о тинејџерима, љубавни и авантуристички романи. Приметно је такође да референсну литературу (речнике, енциклопедије) чита само 5% испитаних. Оно што се некад сматрало аутентичним извором знања губи битку са новим информационим технологијама од којих се очекује да задовоље брзину и ефикасност. Књига се углавном не доживљава као носилац информације, већ се изједначава са забавом (Табела 8).

Табела 8: *Шта волиш да читааш?*

Шта волиш да читаш?	Процент испитаника (%)
Савремене романи о тинејџерима	38
Авантуристичке романи	33
Стрипове	9
Љубавне романи	36
Речнике, лексиконе, енциклопедије	5
Само лектуру	12
Остало	25

Последње питање у анкети *Које програме за младе бисте волели да Библиотека организује?* подразумевало је један активан и креативан приступ Библиотеци. На питање - којим програмима за младе би волели да присуствују испитаници су могли да заокруже више одговора, али и да дају своје предлоге. Шта је то што би још могло да им се понуди како би овај простор њима постао занимљив и привлачан? Анализа је показала да су се тинејџери на првом месту определили за филмски програм (61%), уследиле су радионице (57%) и трибине које би се бавиле проблемима младих (40%). На листи интересовања следи волонтирање (25%), књижевни клуб (21%), а курсеви из информатике и дебатни клуб деле шесто место (15%). Иако се показало да су тинејџери заинтересовани за разноврсне програме, већина њих није имала сопствени предлог (Табела 9).

Табела 9: Које програме за младе бисте волели да Библиотека организује?

Које програме за младе бисте волели да Библиотека организује?	Процент испитаника (%)
Књижевни клуб	21
Дебатни клуб	15
Радионице	57
Пројекције филмова	61
Волонтирање у библиотеци	25
Курсеви из информатике	15
Трибине које би се бавиле проблемима младих	40

Анализом резултата анкете може се закључити да већина тинејџера (иако у 70% случајева тврде да се у њиховим породицама чита), у Библиотеку улази једном месечно, и то углавном због лектире. Ипак, када им је књига потребна, у највећем броју случајева знају да је могу наћи у Градској библиотеци. Резултати показују да чачанска Библиотека има актуелан и лако доступан књижни фонд, па тинејџери када читају (књигу доживљавају углавном као врсту забаве), одлучују се за тинејџерске, љубавне и авантуристичке романе. Осим позајмице књига, њихове жеље везане су за забавне садржаје у Библиотеци, али имају потребу и за културно-едукативним програмима. Ово истраживање је било само почетак једног озбиљнијег сагледавања стања међу тинејџерима, читалачких навика и њиховог очекивања од Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку. Добијени резултати представљају подстицај библиотекарицама за даље испитивање потреба ове корисничке групе, како би постављањем стратешких циљева и правим одабиром садржаја привукли ту популацију и развили позитиван став према читању.

Поштујући ставове средњошколаца и узимајући у обзир чињеницу да им у Библиотеци највише недостају пројекције филмова, радионице и трибине које би се бавиле проблемима младих, овог пролећа је, организовано више таквих догађаја.

Глајол чийаји не йодноси имйерајив²³
(библиотечки садржаји посвећени тинејџерима)

Поново ради биоској - У Чачку тренутно не постоји биоскоп, а за приказивање филмова користи се Велика сала Дома културе. Ученици Гимназије су прошле године два пута организовали потписивање петиције да Чачак добије биоскоп. Ово указује на потребу младих за таквим местом за излазак, али и жељу да уживају у великом платну и добром звуку, а не да филмове скидају са интернета. Будући да се Библиотека развија у складу са потребама својих корисника, препозната су њихова интересовања и жеље. И поред недостатка простора и недовољног броја запослених, Библиотека је успела да реализује двомесечни циклус филмова под називом *Токови сећања*. Циклус је обухватио девет филмова потврђеног уметничког квалитета,²⁴ а селекција је обављена у сарадњи са гимназијским професором Слободаном Николићем. Свест о томе да се само правим одабиром активности и садржаја могу привући тинејџери у већем броју уродила је плодом. Филмске пројекције у Библиотеци ће се без сумње наставити и ове школске године.

Радионице – Радионице су веома важан и новији облик креативног библиотечног рада. Библиотекари са својим стручним сарадницима и средњошколским професорима осмишљавају програме радионица и то на један атрактиван, а опет суптилан начин. Радионичарским радом актуелне и корисне теме приближавају се младима, оне их доводе у Библиотеку и социјално описмењују. Једна од тема за коју су млади Чачани показали интересовање јесте (не)насиље међу средњошколцима. Библиотека је организовала две радионице на ову тему. Током зимског распуста одржана су предавања и дискусије у виду радионица *Заједно йројив насиља* и *Дијитални медији и млади*. Циљ оваквог рада са младима јесте препознавања облика и нивоа, као и начина реаговања на насиље и развијање свести младих о безбедном коришћењу електронских видова комуникације. Теме о којима се дискутовало биле су: *Насиље, шйа је шйо?, Правила да би нас удавила, Шйа је шйо дијитално насиље?, Друшйивене мреже и безбедностй, Паршйицијација младих у йревеницији дијиталној насиља*. Водитељ програма била је Рада Каранац, саветник за развојно планирање у Министарству просвете и технолошког развоја и једна од најiskusнијих менторки програма *Школа без насиља*. Живом речју, интерактивном комуникацијом и непосредним контактом са психолозима, социолозима,

²³ Данијел Пенак, *Као у роману*, Уметничко друштво Градац, Чачак-Београд, 1998, стр. 7.

²⁴ Приказани су филмски класици: *Фаренхајт 451*, *Браћа Грим*, *Бразил*, *Змијско јаје*, *Евроја*, *Крашкы филм о убијању*, *Мајбеш*, *Паклена йоморанца* и 1984.

инспекторима задуженим за малолетничку деликвенцију и библиотекарима, млади полазници ових радионица су постали едукатори у својим срединама и школама. Радионице су поновљене и у неколико чачанских средњих школа управо на иницијативу ових тинејџера.

Јавни час - У оквиру 51. „Дисовог пролећа за младе“, а као плод сарадње Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ и средњошколске професорке Ане Ранђић одржан је јавни час на тему *Вампири у српској реалистичкој књижевности и међу нама*. У свим временима, па и данас, мотив вампира је врло присутан у књижевности и уметности уопште. Узевши у обзир чињеницу да је међу тинејџерском популацијом изузетно популарно штиво о вампирима (*Сумрак саја, Вампирски дневници, Вампирска академија...*), на јавном часу је презентовано колико су вампири део цивилизацијског наслеђа, а колико део поп-културе. Млади су проведени кроз старе вавилонске, грчке и словенске митове из којих је и проистекло веровање у вампире као демонска бића у полуљудском облику. Јавни часови у организацији чачанске Библиотеке нису новина у раду са тинејџерима, али су увек освежење у настави и пример добре сарадње школе и Библиотеке.

Промо материјал за циклус филмова *Токови сећања*

Ћижевно вече – Узевши за мото мисао Михаила Булгакова да *рукојиси не јоре*, средњошколци су у сарадњи са својом професорком Аном Ранђић и чачанским библиотекарима организовали музичко-поетско вече и исписали га својим мислима, жељама, песмом и музиком. Показало се да су млади, уколико их заинтересује тема и уколико им се да слобода у изразу, врло инвентивни, али и одговорни. Ученици Сара Плазинић, Ђорђе Ђирић, Урош Тодоровић, Урош Томљановић, Василија Зоћевић, Лазар Биорац и многи други имали су задатак да сами организују књижевно вече (наравно, уз свесрдну подршку и помоћ одраслих), да буду водитељи програма, учесници, техничка подршка, да сами ураде маркетинг и позову своје пријатеље. Резултат је био сјајан. У препуној сали Дома ученика у Чачку, са преко 30 ученика на сцени и преко 150 у публици, одржано је вече за памћење.

Шта би још требало да чинимо?

Тинејцери су врло осетљива група корисника и њихове потребе, способности и ниво зрелости веома варирају. Иако недовољно посећују Библиотеку, може се закључити да имају жељу да промене ствари. Због тога се морају третирати с поштовањем, прихватањем и жељом да се уваже њихови избори, чак и ако се то разликује од устаљених библиотечких услуга. Конкурси за литерарни рад и дигиталну фотографију у оквиру „Дисовог пролећа за младе“ (на које сваке године стигне преко сто радова у свакој категорији), бесплатне чланарине одликашима²⁵ и попусти на колективни упис већ су одавно пракса у чачанској Библиотеци, али шта Библиотека још може да учини, тј. који су предлози будућих корака? Пре свега, забавни али и културно-едукативни садржаји имају приоритет. У том смислу и у наредном периоду ће се наставити културни програми њима намењени, филмске пројекције, едукативне радионице и трибине осмишљене и реализоване у сарадњи са школама, Центром за социјални рад, невладиним сектором и свима заинтересованима за лепшу будућност младих. Библиотека ће и даље промовисати књигу и читање. У плану је формирање онлајн инфо-центра и волонтерске групе која би обавештавала тинејцере о програмима који су њима намењени.

Да би се Библиотека прилагодила мултимедијалним и информационим потребама адолесцената, да би се програми који се спорадично организују претворили у сталне и да би се пронашли неки нови облици активности у раду са младима, мораће да се сачека пресељење Библиотеке у некадашњи Дом војске, у нову, адаптирану и реконструисану зграду у којој ће сасвим сигурно и тинејцери наћи свој кутак, и не само то. Ово би сигурно био пут за враћање тинејцера Библиотеци, али и Библиотеке тинејцерима.

²⁵ У току 2013. године бесплатно је уписано 660 ученика средњих школа.

Литература

1. *IFLA/UNESCO смернице за развој јавних библиотека* / у име Секције јавних библиотека припремила Радна група којом је председавао Филип Цил, Народна библиотека Србије, Библиотека града Београда, Београд, 2005.
2. Александра Вранеш, *Од рукописа до библиотеке*, Филолошки факултет, Београд, 2006.
3. Жељко Вучковић, Нада Тодоров, *Култура читања у времену интернета*, Народна библиотека Др Ђорђе Натошевић, Инђија, 2010.
4. *Библиотеке и шинеџери*, Народна библиотека Пирот, Народна библиотека Дејко Пејров Димитровград, Пирот, 2012.
5. Кимберли Болан Тејни, *Просјори за шинеџере*, Филолошки факултет, Београд, 2009.
6. *Слово Фирилово* : годишњак Библиотеке Браћа Насијасијевић, год. 9, бр. 9, Горњи Милановац, 2012.
7. Жељко Вучковић, *Јавне библиотеке и јавно знање*, Библиотека Матице српске, Нови Сад, 2003.
8. Електронски извори:

http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/78/87/Saopstenje_2012.pdf)

http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%84%D0%BE%D0%BD)

<http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf>

<http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> .

http://www.ffuis.edu.ba/media/publikacije/radovi/2011/03/28/radovi_11_knjiga_1.pdf

TEENS AND LIBRARIES

Summary

This paper presents the attitude of the teenagers, library users of the Public library “Vladislav Petković Dis” in Čačak, toward the Library, books and reading in general with particular reference to the needs, affinities and suggestions that are characteristic for this specific group of users. Empirical basis of the work is a survey conducted during the year 2013 in all secondary schools in Čačak. Over 800 third- and fourth-year students participated in the survey. The survey was anonymous and voluntary. The results obtained are shown in tables and followed by comments. The paper explains why teenagers rarely use regular library services and the consequence of such relationship. Also, in this paper one can see the activities in the work with young people during the year 2013, as well as the steps the Library in Čačak plans to make in order to increase the number of library users among teenagers.

Keywords: Public library “Vladislav Petković Dis“, Čačak, teenagers, survey, youth programs

Marija Radulović

Књижевно вече Рукойиси не Ђоре извели су ученици Гимназије (Дом ученика, 9. 4. 2014)

Полазници радионице Дијигнално насиље и млади (Мала сала Дома културе, 17. 1. 2014)